

บทที่ 5

วิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพของประชาชนกับสภาพการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475

แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนถือเป็นหลักการพื้นฐานที่จะต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย เนื่องจากวัตถุประสงค์สำคัญในการจัดทำรัฐธรรมนูญนั้น นอกจากจะต้องการจำกัดพระราชอำนาจสูงสุดของพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแล้ว ยังต้องการให้มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรด้วย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิและเสรีภาพของบุคคลกับอำนาจรัฐนั้น มีหลายประเภท เช่น ประเทศอังกฤษและประเทศตะวันตกอื่น ๆ นั้น สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นตัวกำหนดหรือจำกัดอำนาจรัฐ ในขณะที่บางประเทศรัฐเป็นผู้กำหนดขอบเขตและเงื่อนไขของสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ส่วนการแบ่งประเภทของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น สามารถแบ่งแยกได้หลายแบบขึ้นอยู่กับว่าจะนำหลักเกณฑ์ใดเป็นแนวทางในการแบ่งแยก เช่น แบ่งตามวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาแห่งสิทธิและเสรีภาพ แบ่งตามกำเนิดแห่งสิทธิและเสรีภาพ แบ่งตามการใช้สิทธิและเสรีภาพ ฯลฯ

สำหรับประเทศไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีการประกาศรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนครั้งแรกไว้ในประกาศของคณะราษฎร ซึ่งคำประกาศดังกล่าวได้สะท้อนแนวความคิดสิทธิมนุษยชน¹ โดยเฉพาะในหลัก 6 ประการของคณะราษฎรซึ่งคณะราษฎรได้ให้คำสัญญาไว้แก่ประชาชนในยุคนั้น แต่เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 กลับไม่มีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญเลย จนกระทั่งเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 จึงได้มีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้จำนวน 3 มาตรา กล่าวคือ

มาตรา 12 ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย

---

¹ เอลิมเกียรติ มิวนวนล, ปรัชญาสิทธิมนุษยชนและพันธกรณีในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพมหานคร : บริษัทงานดีจำกัด, 2530), หน้า 28.

มาตรา 13 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 14 ภายในบังคับแห่งบทกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เกศสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ

ซึ่งเมื่อพิจารณาการแบ่งประเภทของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ² ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 และการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแล้ว ผู้เขียนได้แบ่งแยกประเภทสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็น 4 ประเภท กล่าวคือ

1. สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล
2. สิทธิและเสรีภาพในทางความคิดและการแสดงออกซึ่งความคิด
3. สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง
4. สิทธิและเสรีภาพในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม

โดยในระหว่างที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการออกกฎหมายและการดำเนินนโยบายที่เป็นการขัดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้หลายประการ กล่าวคือ

1. สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล

สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลนี้ถือเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และไม่ว่าจะมีกฎหมายรองรับหรือไม่ก็ตามประชาชนจะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น แต่ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีการนำนโยบายชาตินิยม

²ดร.วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้จำแนกประเภทของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ เป็น 6 ประเภท กล่าวคือ

1. สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล
2. สิทธิและเสรีภาพในทางความคิดและการแสดงออกซึ่งความคิด
3. สิทธิและเสรีภาพทางสังคมและทางเศรษฐกิจ
4. สิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ่ม
5. สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง
6. สิทธิและเสรีภาพที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

มาเป็นแนวทางในการบริหารประเทศทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยในทางสังคมนั้นรัฐบาล
ได้มีออกประกาศรัฐนิยม จำนวน 12 ฉบับ ตั้งแต่ พ.ศ. 2482 - พ.ศ. 2485 ได้แก่

- ฉบับที่ 1 เรื่องการใช้ชื่อประเทศ ประชาชน และสัญชาติ
- ฉบับที่ 2 เรื่องการป้องกันภัยที่จะบังเกิดแก่ชาติ
- ฉบับที่ 3 เรื่องการเรียกชื่อชาวไทย
- ฉบับที่ 4 เรื่องการเคารพธงชาติ เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี
- ฉบับที่ 5 เรื่องให้ชาวไทยพยายามใช้เครื่องอุปโภคบริโภคที่มีกำเนิดหรือทำขึ้นใน

ประเทศไทย

- ฉบับที่ 6 เรื่องทำนองและเนื้อเพลงชาติ
- ฉบับที่ 7 เรื่องชักชวนให้ชาวไทยร่วมกันสร้างชาติ
- ฉบับที่ 8 เรื่องเพลงสรรเสริญพระบารมี
- ฉบับที่ 9 เรื่องภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี
- ฉบับที่ 10 เรื่องการแต่งกายของประชาชนชาวไทย
- ฉบับที่ 11 เรื่องกิจประจำวันของคนไทย
- ฉบับที่ 12 เรื่องการคุ้มครองช่วยเหลือ คุ้มครองเด็ก คนชรา หรือคนทุพพลภาพ

และรัฐบาลยังได้ตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ

พุทธศักราช 2485 เป็นหน่วยสนับสนุนด้วย โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีความเห็นต่อรัฐนิยมว่า

“รัฐนิยมเป็นเครื่องเชิดชูระบอบประชาธิปไตย เพราะรัฐนิยมยึดถือมติดั้งแท้จริงของ
ปวงชน ระบอบประชาธิปไตยซึ่งรับมติมาจากปวงชนนั้นเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องแท้³
และ “...รัฐนิยมไม่ได้เกิดมาจากความคิดที่จะลดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ตรงกันข้าม
รัฐนิยมเกิดจากความคิดที่เคารพต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกิดจากความคิดที่จะทำคนไทย
ให้เป็นคนไทยจริง ๆ เกิดจากความคิดที่ให้อำนาจแก่มหาชน โดยถือว่ามติมหาชนเป็นศาลสูงสุด
และความคิดอันนี้เป็นหลักอันถูกต้องของระบอบประชาธิปไตย”⁴

สำหรับการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลนั้นได้ครอบคลุมไปถึงการดำรงชีวิต
ประจำวันและความเป็นอยู่ส่วนตัวของประชาชนด้วย เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร
การนอน ว่าควรจะทำเมื่อใด อย่างไร อีกทั้งรัฐนิยมนี้เป็นเสมือนประกาศิตของรัฐบาลที่ประชาชน
จะต้องพร้อมใจกันปฏิบัติตาม การดำเนินนโยบายเช่นนี้จึงขัดต่อสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล
อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

³นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “ระบอบรัฐนิยม จอมพล ป. พิบูลสงคราม : การก่อรูปของ
แนวความคิดและความหมายทางการเมือง,” รัฐศาสตร์สาร 14-15 (กันยายน 2531 -เมษายน
2532) : 268.

⁴เรื่องเดียวกัน : หน้า 268.

2. สิทธิและเสรีภาพในทางความคิดและการแสดงออกซึ่งความคิด

สิทธิและเสรีภาพในทางความคิดและการแสดงออกซึ่งความคิดนั้น ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในทางความคิด ความเชื่อ การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 14 โดยแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี

2.1 กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพในทางความคิดหรือความเชื่อ

ในระหว่างที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ได้มีการออกกฎหมายที่ขัดต่อสิทธิและเสรีภาพในทางความคิดหรือความเชื่อที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2476 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ที่ขัดกับหลักนิติธรรมมากที่สุด กล่าวคือ ได้ละเมิดสิทธิและเสรีภาพในความเชื่อในลัทธิหรืออุดมการณ์ทางการเมือง เสรีภาพในการเลือกหรือกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง การให้อำนาจฝ่ายบริหารในการวินิจฉัยชี้ขาดทำนองเดียวกับเป็นศาลพิเศษต่างหากจากศาลยุติธรรม การใช้กฎหมายย้อนหลังที่เป็นโทษต่อผู้ต้องหา การตัดสิทธิในการตั้งทนายหรือการอุทธรณ์ฎีกา หรือแม้การยกเว้นหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันว่าด้วยระยะเวลาของตัวผู้ต้องหา เป็นต้น⁵ สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้แก่ การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความหมายของคำว่า “คอมมิวนิสต์” และกำหนดโทษผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นหัวหน้า ผู้จัดการ พนักงาน หรือสมาชิกสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมลัทธิคอมมิวนิสต์ รวมทั้งผู้ที่สนับสนุนส่งเสริมลัทธิคอมมิวนิสต์ ไม่ว่าจะด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร เอกสารตีพิมพ์ หรืออุบายใด ๆ โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ร่างขึ้นในระหว่างที่มีการปิดสภาผู้แทนราษฎรใน พ.ศ. 2476 อันสืบเนื่องมาจากกรณีนายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอเค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติต่อรัฐบาล ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชวินิจฉัยว่า เค้าโครงเศรษฐกิจดังกล่าวมีลักษณะทำนองเดียวกับแผนการบอลเชวิคของรัสเซียจึงมีการออกกฎหมายดังกล่าวเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้ที่สนใจในการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

หลังจากที่มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรได้ตั้งคณะกรรมการการคณะหนึ่งขึ้นมาเพื่อตรวจชำระสะสางกฎหมายที่ออกมาในสมัยปิดสภาผู้แทนราษฎรตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ซึ่งในจำนวนกฎหมายที่เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรรับรองหรือแก้ไขทั้ง 28 ฉบับ ไม่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2476 ดังนั้น กฎหมาย

⁵จรัญ โฆษณานันท์, กฎหมายกับสิทธิเสรีภาพในสังคมไทย เส้นขนานจาก 2475 ถึงปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม (กศส.), 2528), หน้า 72.

ฉบับดังกล่าวสภาผู้แทนราษฎรยังไม่ได้รับรองว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงประการใด⁶ จึงมีผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2477 ต่อสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากมีผู้ไม่เห็นด้วยกับหลักการในกฎหมายฉบับดังกล่าว ซึ่งที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้รับหลักการแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้พิจารณา และได้มีการแก้ไขเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2476 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2478 โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการกำหนดบทนิยามของคำว่า “คอมมิวนิสต์” ไว้รัดกุมยิ่งขึ้น ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้ใช้บังคับต่อมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2489 แม้พระยามโนปกรณนิติธาดาผู้ประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้จะออกจากตำแหน่งไปแล้วก็ตาม จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2489 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2489 ซึ่งนับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ในปี พ.ศ. 2476 จนถึงปี พ.ศ. 2489 มีบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จำนวน 56 คน และเมื่อไต่สวนแล้วปรากฏว่ามีผู้ผิดกฎหมายคอมมิวนิสต์แท้ ๆ เพียง 16 คนเท่านั้น⁷

2.2 กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ในระหว่างที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการออกกฎหมายควบคุมบทบาทของสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งทางด้าน การเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น โดยให้อำนาจฝ่ายบริหารในการอนุญาตการออกหนังสือพิมพ์ ตรวจข่าวก่อนตีพิมพ์ และมีอำนาจสั่งปิดหนังสือพิมพ์ได้ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ อีกทั้งห้ามไม่ให้ประชาชนมีสิ่งตีพิมพ์บางชนิดไว้ในครอบครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดสิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์แล้ว ยังเป็นการตัดสิทธิการรับรู้ของประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสารด้วย ซึ่งกฎหมายที่สำคัญที่ตราขึ้นมาในระหว่างการใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2475 พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2476 และพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484

สำหรับพระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2475 นั้น นายปรีดี พนมยงค์ ได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรในคราวเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อสภาผู้แทนราษฎรว่า การจำกัดเสรีภาพตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน ดังนั้น จะถือว่าเป็นการตัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้สำหรับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้แก่ การกำหนดให้มีผู้ตรวจข่าว กรณีหนังสือพิมพ์

⁶ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 21/2477 (สามัญ) วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2477, หน้า 1443.

⁷ จรัญ โฆษณานันท์, กฎหมายกับสิทธิเสรีภาพในสังคมไทย เส้นขนานจาก 2475 ถึงปัจจุบัน, หน้า

ลงข่าวหรือโฆษณาที่มีลักษณะต้องห้าม การห้ามเสนอข่าวที่เป็นเอกสารลับของรัฐบาลหรือของ สภาในราชการซึ่งตั้งขึ้นโดยกฎหมายหรือกิจการลับโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ ข่าวที่เกี่ยวกับการเมืองระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ เสนาบดีกระทรวงกลาโหม หรือเสนาบดีกระทรวงต่างประเทศก็มีอำนาจสั่งไม่ให้โฆษณาในหนังสือพิมพ์ได้ ซึ่งในระหว่างที่ใช้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ในสมัยรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ได้มีการตั้งกรมโฆษณาการ ซึ่งมี กองโฆษณาการทำหน้าที่กลั่นกรองข่าวให้รัฐบาลก่อนปรากฏสู่สายตาประชาชนด้วย อีกทั้งรัฐบาล พระยามโนปกรณนิติธาดายังได้ออกประกาศห้ามข้าราชการกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ เขียน บทความลงหนังสือพิมพ์ ยกเว้นบทความบางชนิดซึ่งแปลจากต่างประเทศหรือสารคดีอื่น ๆ จะ เขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงของตน⁸

สำหรับพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2476 พระยามานวราชเสวี ได้แถลงต่อสภา ผู้แทนราษฎรในคราวเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อสภาผู้แทนราษฎรว่า รัฐบาลได้มี นโยบายที่จะตั้งกรมการขึ้นเพื่อชำระสะสางและแก้ไขพระราชบัญญัติสมุดเอกสารและ หนังสือพิมพ์นั้นเพื่อให้เสรีภาพแก่หนังสือพิมพ์เท่าที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรม อันดีของประชาชน⁹ สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ ห้ามมิให้มีการโฆษณาบทประพันธ์ อันอาจทำให้เสื่อมทราชมแก่ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นปฏิปักษ์ต่อ รัฐบาลต่างประเทศซึ่งมีพระราชไมตรีกับประเทศไทย เรื่องการเมืองระหว่างประเทศ หรือเรื่อง เกี่ยวกับทหาร ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ โดยตามพระราช บัญญัติฉบับนี้ก็ได้อำนาจให้มิเจ้าหน้าที่ตรวจข่าวด้วยเช่นเดียวกัน

ส่วนพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 นั้น สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ การจำกัดสิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเจ้าพนักงานการพิมพ์ เห็นว่าอาจขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และจำกัดสิทธิเสรีภาพของ ราษฎรในการรับรู้ข่าวสารที่รัฐบาลไม่ต้องการเปิดเผยให้ราษฎรทราบด้วย เช่น ห้ามการสั่งหรือ นำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสิ่งตีพิมพ์ใด ๆ ที่รัฐบาลระบุชื่อไว้ ห้ามโฆษณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับราชการ หรือการเมืองระหว่างประเทศ กรณีมีเหตุจำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้ สั่งให้หยุดการพิมพ์ กรณีเจ้าพนักงานเห็นว่าสิ่งตีพิมพ์นั้นขัดกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ต้องขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานการพิมพ์ในการออกหนังสือพิมพ์ และให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจตรวจ

⁸พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม อ.บ., "บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย ตั้งแต่การ เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2" (วิทยานิพนธ์ปริญญา อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 55.

⁹รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 15/2476 (สามัญ) วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2476, หน้า 805-806.

ข่าวก่อนตีพิมพ์และปิดหนังสือพิมพ์ได้ ซึ่งเป็นการให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการมหาดไทยอย่างกว้างขวาง โดยผู้ดำรงตำแหน่งในขณะนั้นก็คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นั่นเอง ซึ่งในระหว่างที่ใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ในช่วงที่ประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่ภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2485 การดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ถูกกดขี่มากขึ้น และมีการออกข้อบังคับออกตามความในกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2457 (ฉบับที่ 2) กำหนดให้ผู้ที่จะเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ ต้องได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการทหารสูงสุดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อน ซึ่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นี้ การโฆษณาข่าวสารหนังสือพิมพ์ทุกประเภทและข่าวการเมืองทุกชนิดต้องส่งไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำลงพิมพ์เพื่อให้มหาชนมีความคิดไปแนวเดียวกัน ข่าวส่วนใหญ่มาจากแหล่งข่าวรัฐบาลและฝ่ายญี่ปุ่น รัฐบาลห้ามลงข่าวที่เกี่ยวกับสัมพันธมิตรในทางที่ดูอย่างเด็ดขาด ให้ลงข่าวเฉพาะความเสียหาย¹⁰

ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบมาตรฐานการในการควบคุมบทบาทของสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองตามที่กล่าวมาข้างต้น กับมาตรการในการควบคุมบทบาทของสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ถูกจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น กล่าวคือ ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ได้มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ สู้อย่างประชาชน มีการลงบทความที่แสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องของการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และเผยแพร่แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแพร่หลาย แม้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2470 ขึ้นมาเพื่อควบคุมการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์เพิ่มมากขึ้นก็ตามแต่ก็ไม่มีผลต่อการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์แต่อย่างใด แต่ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้ว สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ถูกควบคุมอย่างเข้มงวดมากขึ้น ทั้งโดยบทบัญญัติของกฎหมายและโดยการดำเนินการของรัฐบาลเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ทางการเมืองภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้ว จะเห็นได้ว่า คณะรัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมบทบาทของสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ เนื่องจากสถานการณ์ของรัฐบาลยังไม่มีคามมั่นคง อีกทั้งยังมีผู้ที่ไม่พอใจกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ด้วย รัฐบาลจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการในการกำจัดผู้ที่มีความคิดเห็นเป็นปรปักษ์ทางการเมืองกับรัฐบาลเพื่อเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาล สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ จึงได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลไปด้วยในตัว อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าแม้รัฐบาลในขณะนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมสิ่งตีพิมพ์เพื่อเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาลก็ตาม แต่การควบคุมของรัฐบาลก็ควรมีขอบเขตจำกัด แต่

¹⁰ แถมสุข นุ่มนนท์, "เมืองไทยไทยยุคเชื่อก่อนหน้า," วารสารธรรมศาสตร์ 6 (มิถุนายน-กันยายน, 2519), หน้า 121-122.

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีการควบคุมบทบาทของสิ่งตีพิมพ์อย่างมากและมีการลงโทษผู้ที่แสดงความเห็นที่ไม่ตรงกับรัฐบาลอย่างรุนแรง จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นก็ได้ ซึ่งบทบาทของรัฐบาลในการควบคุมบทบาทของสิ่งตีพิมพ์อย่างเข้มงวดนั้น มีจนกระทั่งสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่ในสมัยรัฐบาลพลเรือนในช่วงปลายของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการให้เสรีภาพแก่สิ่งตีพิมพ์อย่างกว้างขวางอีกครั้งหนึ่ง

3. สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง

สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ได้แก่ เสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง สิทธิเลือกตั้ง สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ฯลฯ ซึ่งในระหว่างที่ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ได้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่สำคัญคือ การจำกัดสิทธิในการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง กล่าวคือ

3.1 การห้ามมิให้ข้าราชการเป็นสมาชิกสมาคมสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะมีมติให้ปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นการชั่วคราวและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ข้าราชการทั้งทหารและพลเรือน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่มาจาก การเลือกตั้งลาออกจากสมาชิกของสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยทางราชการจะได้วางระเบียบในการเข้าเป็นสมาชิกสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองต่อไป โดยในขณะนั้น มีสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเพียงสมาคมเดียวคือ สมาคมคณะราษฎร เมื่อพิจารณามติดังกล่าวประกอบกับมาตรา 14 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 จะเห็นได้ว่ามติดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญและไม่มีกฎหมายให้อำนาจรัฐบาลในการออกมติดังกล่าวแต่ประการใด แต่พระยาศรีวิสารวาจา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ เห็นว่า เรื่องที่รัฐบาลห้ามมิให้ข้าราชการประจำเข้าเป็นสมาชิกสมาคมสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองนี้ไม่ใช่เป็นการดัดสิทธิอย่างใด ถ้าผู้ใดอยากเข้าเป็นสมาชิกสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองก็ควรลาออกจากราชการ ซึ่งในต่างประเทศก็ทำกันเช่นนี้

ในกรณีดังกล่าวนี้พระยานิติศาสตรวิศาลย์ได้มีกระทู้ถามต่อสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับคำสั่งของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวว่ากระทบกระเทือนต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพราะเป็นการขัดต่อสิทธิเสรีภาพของข้าราชการทั้งหลาย อีกทั้งคำสั่งดังกล่าวเป็นเพียงคำสั่งของคณะรัฐมนตรีมิใช่เป็นกฎหมาย โดยพระยานิติศาสตรวิศาลย์ได้ชี้แจงว่า ท่านไม่คัดค้านที่จะประกาศห้ามข้าราชการเข้าเป็นสมาชิกสมาคม เพียงแต่ว่าต้องทำเป็นกฎหมายเท่านั้น ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติว่า

คำสั่งดังกล่าวต้องออกเป็นกฎหมายจึงจะใช้บังคับได้¹¹

3.2 การห้ามจัดตั้งพรรคการเมือง

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองเลย และเกือบตลอดระยะเวลาที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ไม่มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นเลยนอกจากกลุ่มของคณะราษฎร ซึ่งคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองได้จดทะเบียนเป็นสมาคมการเมือง (ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนเป็น สโมสร) และมีการจัดตั้งสาขาของสมาคมทั่วทุกจังหวัดและรับสมัครราษฎรเข้าเป็นสมาชิกจำนวนมาก ทั้งข้าราชการและประชาชน สมาคม คณะราษฎรจึงมีลักษณะเป็นพรรคการเมืองและเป็นพรรคเดียวที่มีอำนาจในขณะนั้นแต่ก็มีได้มีกฎหมายรับรองไว้

การที่ไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิของราษฎรในการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง อาจจะเป็นเพราะคณะราษฎรเกรงว่า ถ้ามีการจัดตั้งพรรคการเมืองโดยเป็นการรวมตัวกันของฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ทางการเมืองกับคณะราษฎรแล้ว คณะราษฎรก็อาจจะมีอุปสรรคในการดำเนินนโยบายของตนและอาจถูกทำลายล้างอำนาจทางการเมืองของตนได้ อย่างไรก็ตาม ในคราวร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ก็ได้มีผู้เสนอให้มีกฎหมายรับรองการจัดตั้งพรรคการเมืองด้วยเช่นเดียวกัน เช่น ความเห็นของนักหนังสือพิมพ์ที่เสนอความเห็นในขณะที่มีการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

“...ถ้ากรุงสยามเรามีคณะกรรมการเมืองคณะเดียว จริงอยู่ความสะดวกในการปกครองจะมีแก่คณะราษฎรโดยเอกประการเพราะปราศจากผู้ขัดคอ จะทำอะไร ๆ ก็สะดวกทุกอย่าง ... ถ้ารัฐธรรมนูญของเราไม่ยอมให้มีคณะกรรมการเมืองหลายคณะ กรุงสยามก็มีลักษณะไม่ต่างกับสมัยก่อนวันที่ 24 มิถุนายน คือ ภายใต้อำนาจแห่งรัฐบาลอาริสโตเครซีเดิม แปลว่าเมืองไทยคงไม่ได้ประชาธิปไตยอันแท้จริงสมกับคำประกาศเมื่อวันเปลี่ยนแปลงการปกครอง ...”¹²

โดยในช่วงเวลาดังกล่าวพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ หนึ่งในอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้กล่าวถึงเรื่องการเมืองหลายพรรคในคราวที่มีการแสดงปาฐกถาต่ออภิปรายหลักรัฐธรรมนูญสยามเปรียบเทียบกับในทำนองว่า การมีพรรคการเมืองหลายพรรคนั้นไม่มีประโยชน์และจะทำให้มีการขัดคอกันได้ และในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 สภาผู้แทนราษฎรก็ได้กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงไม่มีบทบัญญัติ

¹¹ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 58/2475 (สามัญ) วันที่ 30 มีนาคม พุทธศักราช 2475, หน้า 950.

¹² พานรินทร์, “ประชาธิปไตย หรือคณาธิปไตย,” สยามหนุ่ม (10 กันยายน 2475) : 12.

เกี่ยวกับเรื่องพรรคการเมือง

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่รัฐธรรมนูญประกาศใช้แล้ว รัฐบาลได้พยายามร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองบ้างแต่ก็ไม่เคยเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร และร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนซึ่งรัฐบาลได้รับมาพิจารณาก็ไม่เคยปรากฏว่าเสนอสภาผู้แทนราษฎรเช่นเดียวกัน¹³ จนกระทั่งเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 จึงได้มีบทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้โดยชัดแจ้ง

สำหรับแนวความคิดในการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองนั้น นอกจากสมาคมคณะราษฎรแล้ว ในวันที่ 7 มกราคม 2475 ได้มีคณะบุคคลกลุ่มหนึ่งประกอบด้วย พระยาโทณวนิกมนตรี นาวาเอกพระยาตราภักดิ์พิพัฒน์ ร.น. นายหลุย ตีร์วัต หลวงวิจิตรวาทการ และเจ้านายเชื้อพระวงศ์บางองค์ รวมทั้งบุคคลสำคัญที่เคยรับราชการในตำแหน่งสูง ๆ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ได้ไปยื่นคำร้องต่อทางกระทรวงมหาดไทยขอจดทะเบียนสมาคมการเมืองทำนองเดียวกับสมาคมคณะราษฎรขึ้นมา เรียกว่า “คณะชาติ” โดยมีหลวงวิจิตรวาทการเป็นเลขาธิการ เหตุผลของการจัดตั้งพรรคคณะชาตินี้ ผู้ก่อตั้งได้ให้เหตุผลไว้ดังนี้ คือ

“ปัญหาในเรื่องการมีคณะกรรมการเมืองหลายคณะนั้น ไม่ได้อยู่ที่ควรหรือไม่ควร จำเป็นหรือไม่จำเป็น แต่ที่จริงเป็นสิ่งที่ถึงอย่างไรก็ต้องมีขึ้น และไม่มีใครสามารถจะห้ามได้...ถ้ามนุษย์ยังต่างคนต่างความคิดอยู่ตราบใด คณะการเมืองก็ต้องมีอยู่หลายคณะตราบนั้น แต่คณะใดจะได้รับการเลือกหรือไม่นั้น เป็นปัญหาอีกเรื่องหนึ่ง เพราะสุดแต่นโยบายของคณะใดจะดีหรือมีพวกพ้องมากน้อยเท่าไร...รัฐสภาอาจมีคณะกรรมการเมืองเดียวก็ได้ แต่พวกที่อยู่ข้างนอกนั้นคงจะคุมกันตั้งเป็นคณะอยู่ การห้ามอะไรห้ามได้แต่จะห้ามการไม่ให้เกิดไม่ให้เกิดนั้น ห้ามไม่ได้ เมื่อความคิดและคำพูดมีมาก ๆ เข้าก็ย่อมจะกลายเป็นการกระทำขึ้นมาในวันหนึ่ง การที่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจจากรัฐบาลเก่าเป็นอนุชาทรณ์ที่ชัดเจนอยู่แล้ว รวมความว่าการตั้งคณะกรรมการเมืองนั้นเป็นสิทธิของราษฎรในประเทศที่ปกครองโดยประชาธิปไตย เพราะการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น พลเมืองต้องเดินหน้า รัฐบาลต้องคอยระวังหลัง คณะการเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่ไม่จำเป็นต้องเป็นปรปักษ์กับคณะเก่าที่มีอยู่แล้ว ขอให้เรานึกเรื่อง “เอกราชไทย” กันเสียที อย่างนี้กว่าคณะกรรมการเมืองจะคอยแต่กบฏช่วงชิงอำนาจ วิธีการของคณะกรรมการเมืองมีอยู่หลายอย่างหลายประการ”¹⁴

ซึ่งการจัดตั้งสมาคมคณะชาตินี้ หลวงประดิษฐมนูธรรมกับหลวงวิจิตรวาทการกล่าวในภายหลังว่า เขาทั้งสองได้เจรจากันแล้ว และเป็นที่เข้าใจกันว่าคณะกรรมการเมืองทั้งสองจะทำการแข่งขันกันในการเมืองต่อไป แต่พระยามโนปกรณนิติธาดาในฐานะนายกรัฐมนตรีซึ่งได้รับรู้มติความเห็นของที่ประชุมระหว่างตัวแทนกลุ่มคณะราษฎรกับกลุ่มคณะชาติ (โดยที่ยังไม่มีการ

¹³ หลุย แสงอุทัย, พรรคการเมือง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, 2517), หน้า 19.

¹⁴ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, “การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองปกครองของประเทศไทย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 125.

ประชุมของคณะรัฐมนตรี) ได้นำเรื่องนี้ขึ้นกราบบังคมทูล และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา ลงวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2475 ทรงกล่าวว่าประเทศสยามยังไม่ถึงเวลาที่จะมีคณะกรรมการเมืองเนื่องด้วยประชาชนส่วนมากยังไม่มีความเข้าใจวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ และหากมีคณะกรรมการเมืองในขณะนั้นก็ย่อมสร้างความเข้าใจผิดว่า การตั้งหมู่คณะขึ้นเพื่อเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน พระองค์ทรงกล่าวว่า

“แต่โดยเหตุที่ในเวลานี้รัฐบาลได้อนุญาตให้มีสมาคมคณะราษฎรเสียแล้ว จึงเป็นการยากที่กีดกันห้ามหวงมิให้มีคณะกรรมการเมืองขึ้นอีกคณะหนึ่งหรือหลายคณะได้ อย่างดีที่สุดข้าพเจ้าเห็นว่าสมควรเลิกสมาคมคณะราษฎรและคณะอื่นที่เดียว”¹⁵

เมื่อเป็นเช่นนี้พระยามโนปกรณนิติธาดาจึงได้นำเรื่องคณะกรรมการเมืองเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี และที่ประชุมได้มีมติคล้อยไปกับพระราชหัตถเลขาดังกล่าว เลขาธิการคณะรัฐมนตรีคือ นายประยูร ภมรมนตรี ได้มีหนังสือแจ้งมติที่ประชุมคณะรัฐมนตรีไปถามหน่วยราชการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งห้ามข้าราชการเป็นสมาชิกสมาคมการเมือง¹⁶ รายละเอียดตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว

ต่อมา ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้มีการเสนอให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เห็นว่า

“...การก่อตั้งพรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นอาจกลายเป็นเครื่องมือของบุคคลบางจำพวกที่ไม่เลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตยก็เป็นได้ นั่นจะเป็นเหตุก่อความยุ่งยากอีกทางหนึ่งซึ่งทำให้รัฐบาลต้องยับยั้งชั่งใจอยู่ตลอดมา...”¹⁷

จนกระทั่งในช่วงปลายของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ระหว่างที่มีการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 จึงได้มีการจับกลุ่มทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายกลุ่มเป็นพรรคการเมืองขึ้นมา เช่น พรรคสหชีพ พรรคแนวรัฐธรรมนูญ พรรคประชาธิปไตย พรรคกสิกร ฯลฯ แต่ในขณะนั้นก็ยังไม่มีความหมายพรรคการเมือง จนกระทั่งเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 จึงได้มีการรับรองพรรคการเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

¹⁵ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ, 2540), หน้า 252.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

¹⁷ “พรรคการเมือง” สุภาพบุรุษ (3 มีนาคม 2482) : 2.

4. สิทธิและเสรีภาพในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม

หลักการพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศคือ หลักนิติธรรม (The rule of law) ซึ่งหมายถึงการปกครองโดยกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลทุกคนเสมอกันในกฎหมาย บุคคลจะต้องรับโทษเพื่อการกระทำผิดอันใดต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีจากศาลยุติธรรมที่มีความเป็นอิสระในการชี้ขาดตัดสิน ไม่ว่าจะเป็กรณีที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างเอกชนด้วยกันเองก็ดี หรือระหว่างเอกชนกับรัฐก็ดี¹⁸ ซึ่งหลักนิติธรรมนี้ถือเป็นหลักการพื้นฐานตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งก็ตาม ซึ่งในระหว่างประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 นั้น ได้มีการออกกฎหมายที่ขัดต่อสิทธิเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมและหลักนิติธรรมหลายฉบับ ที่สำคัญคือ

4.1 กฎหมายจัดตั้งศาลพิเศษ

ในระหว่างประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ได้มีการออกกฎหมายจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นมาโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 59 แห่งรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ “บรรดาศาลทั้งหลายจักตั้งขึ้นได้แต่โดยพระราชบัญญัติ”

เมื่อรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เช่นนี้เท่ากับเปิดช่องให้มีการจัดตั้งศาลอื่น ๆ ขึ้นมาได้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ สำหรับวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งศาลพิเศษคือ เพื่อให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะเป็นการชั่วคราว โดยศาลพิเศษนี้จะมีเพียงชั้นเดียว คำพิพากษาเป็นอันเสร็จเด็ดขาด จำเลยไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกา และสามารถบังคับคดีได้ทันที โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมซึ่งเป็นฝ่ายบริหารมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลที่จะมาเป็นผู้พิพากษาศาลพิเศษ การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้เป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมและขัดต่อหลักนิติธรรม โดยในระหว่างที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้มีการออกกฎหมายจัดตั้งศาลพิเศษทั้งสิ้นจำนวน 3 ฉบับ กล่าวคือ

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. 2476 ได้ตราขึ้นมาเพื่อพิจารณาคดีแก่ผู้ถูกจับในกรณีกบฏบวรเดช ซึ่งรัฐบาลของพระยาพหลพลพยุหเสนาอ้างว่าเหตุที่ต้องมีการออกกฎหมายฉบับนี้ เนื่องจาก

“ในการที่จะต้องตั้งศาลพิเศษนี้ เห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าต่อไปนี้เราจะได้เลิก

¹⁸ ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ระบอบประชาธิปไตย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2518), หน้า 5.

ประกาศกฎอัยการศึก เพื่อจะชำระเรื่องนี้ให้เป็นที่ยอมรับจึงขอตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อจะชำระคดีเรื่องเหล่านี้ นอกจากนั้น การตั้งศาลพิเศษขึ้นนี้ตามธรรมเนียมมรดกแก่การพิจารณา เพราะว่าถ้าเราจะไม่ตั้งขึ้นแล้วจะให้ชำระกันตามศาลธรรมดาที่จะต้องเสียเวลามากมายและผู้ที่ถูกจับอยู่นี้จะต้องถูกกักกันอยู่นาน จึงจำเป็นต้องตั้งศาลพิเศษ¹⁹

ซึ่งในการเสนอร่างกฎหมายจัดตั้งศาลพิเศษของรัฐบาลฉบับแรกนี้ได้รับการคัดค้านอย่างรุนแรงในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรโดยเฉพาะในวาระรับหลักการ โดยสมาชิกประเภทที่ 1 ได้อภิปรายถึงผลดี ผลเสีย และคัดค้านหลักการของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นและไม่ควรรับหลักการเพราะยังไม่มีกรกระทำ ความผิดขึ้นและมีขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมอยู่แล้ว แต่ในที่สุด ที่ประชุมสภาภิลงมติรับหลักการด้วยคะแนนเสียงข้างมากเห็นชอบ 101 เสียง ไม่เห็นชอบ 39 เสียง²⁰ โดยนายปรีดี พนมยงค์ ได้แสดงความเห็นสนับสนุนหลักการของกฎหมายนี้โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการตัดสินใจจำเลยในการตั้งทนายขึ้นต่อผู้คดี²¹

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. 2476 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2478 ได้ตราขึ้นมาเพื่อพิจารณาคดีกบฏนายสิบ ซึ่งสาเหตุที่ต้องมีการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เพราะมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. 2476 ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะว่า ให้ใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวเฉพาะการพิจารณาพิพากษาคดีกบฏบรรดเดช จึงต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อขยายอำนาจให้ครอบคลุมถึงกรณีกบฏนายสิบด้วย โดยหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้แถลงต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรถึงหลักการในร่างพระราชบัญญัตินี้คือ เพื่อขยายอำนาจศาลพิเศษซึ่งได้ตั้งไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2476 ออกไปอีก โดยต้องการให้การพิจารณาพิพากษาดำเนินไปโดยเรียบร้อยและรวดเร็วเพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคง วินัย ระเบียบแบบแผน และสมรรถภาพแห่งกองทัพ²²

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. 2481 ได้ตราขึ้นมาเพื่อพิจารณาคดีกรณีกบฏพระยาทรงสุรเดช โดยหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้แถลงต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรถึงเหตุที่มีการขอจัดตั้งศาลพิเศษคือ ความผิดชนิดนี้เป็นความผิดซึ่งเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศ

¹⁹ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 21/2476 (สามัญ) วันที่ 5 ตุลาคม พุทธศักราช 2476, หน้า 622.

²⁰ ทวีพงศ์ แสงสุวรรณ, "ผลกระทบของระบบ 2 สภาต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย พ.ศ. 2475-2527" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 99.

²¹ จรัญ โฆษณานันท์, กฎหมายกับสิทธิเสรีภาพในสังคมไทย เส้นขนานจาก 2475 ถึงปัจจุบัน, หน้า 60.

²² ภูธร ภูมะธน, "ศาลพิเศษ พ.ศ. 2476 พ.ศ. 2478 พ.ศ. 2481" (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 41.

และประชาชน จึงเป็นการสมควรที่จะดำเนินคดีไปโดยเร็วตามสมควร และอีกประการหนึ่งก็คือว่า โดยปกติศาลธรรมดาก็มีคดีซึ่งจะต้องชำระอยู่เต็มมือแล้ว ถ้าแม้ว่าจะต้องมารับชำระคดีเรื่องนี้ อีกแล้ว ก็ไม่ต้องสงสัยว่าจะต้องยืดเวลาให้ช้าออกไปอีกให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้มีคดีต่อศาล²³

สำหรับคดีกบฏ พ.ศ. 2481 นี้ จำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานกบฏเพื่อจะล้มล้างรัฐบาลนั้น โดยส่วนใหญ่ให้การปฏิเสธข้อกล่าวหาและไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยกระทำความผิด หลักฐานที่ปรากฏเป็นเพียงการดำเนินคดีเพียงการกระทำของรัฐบาล และอาจกล่าวได้ว่า บุคคลกลุ่มดังกล่าวเพียงถูกสงสัยว่าคิดจะก่อการกบฏขึ้นเท่านั้น โดยมีข้อสังเกตว่าบุคคลส่วนใหญ่จะเป็นพวกที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม สงสัยว่าจะเป็นศัตรูทางการเมืองกับตน เช่น กลุ่มที่ใกล้ชิดกับพระยาทรงสุรเดช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล ฯลฯ ซึ่งต่างจากคดีกบฏบวรเดช เมื่อคราวพระราชบัญญัติศาลพิเศษ พุทธศักราช 2476 และคดีกบฏนายสิบ เมื่อคราวพระราชบัญญัติศาลพิเศษ พุทธศักราช 2478 กล่าวคือ สองคดีนี้ผู้กระทำได้ร่วมกระทำการต่อต้านรัฐบาลในลักษณะที่มีความผิดปรากฏชัดและจำเลยในคดีดังกล่าวรับสารภาพว่าได้ร่วมสมคบกันในการกระทำความผิดจริง และโทษที่จำเลยในคดีคดีกบฏ พ.ศ. 2481 ได้รับนั้นเกือบครึ่งหนึ่งถูกตัดสินประหารชีวิต

จะเห็นได้ว่า กฎหมายจัดตั้งศาลพิเศษนี้มีเนื้อหาที่ไม่เป็นธรรม ไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งในความเชื่อ การแสดงออก และขัดต่อหลักการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 จึงมีบทบัญญัติห้ามจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือข้อหาใดข้อหาหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลธรรมดา

4.2 พระราชบัญญัติจัดการป้องกันรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2476

พระราชบัญญัติจัดการป้องกันรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2476 ได้บัญญัติขึ้นเพื่อลงโทษบุคคลที่กระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการศาลยุติธรรม โดยรัฐบาลได้ใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามศัตรูทางการเมืองของรัฐบาล ซึ่งการจัดทำพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นความคิดริเริ่มของหลวงวิจิตรวาทการซึ่งหวังป้องกันมิให้ผู้ใดละเมิดล้มล้างรัฐธรรมนูญ โดยใช้วิธีปราบปรามเสียก่อน²⁴ โดยหลวงวิจิตรวาทการเห็นว่าประเทศเรายังไม่มีเครื่องมือสำหรับลงโทษผู้ละเมิดรัฐธรรมนูญหรือป้องกันรัฐธรรมนูญไว้ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้อาจเป็นอันตรายต่อรัฐธรรมนูญได้

สำหรับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ เพื่อลงโทษผู้ที่กระทำการเป็นปฏิปักษ์

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

²⁴ จรัญ โฆษณานันท์, กฎหมายกับสิทธิเสรีภาพในสังคมไทย เส้นขนานจาก 2475 ถึงปัจจุบัน, หน้า 82.

ต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญหรือระทำการให้ประชาชนเสื่อมความนิยมหรือหวาดหวั่น ต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ แม้เพียงคบคิด ทำความตกลง หรือตระเตรียมก็ตาม และถ้า พบว่าบุคคลใดกระทำความผิดดังกล่าว ให้กระทรวงมหาดไทยส่งเรื่องให้คณะกรรมการซึ่งคณะ รัฐมนตรีจะได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อไต่สวนวินิจฉัยได้ ซึ่งการบัญญัติกฎหมายเช่นนี้เป็นการใช้วิธีพลการ มาปกป้องคุ้มครองระบอบรัฐธรรมนูญซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของคน และในทางปฏิบัติจริง ๆ แล้วกลายเป็นมาตรการบั่นทอนทำลายสิทธิเสรีภาพและกระบวนการทาง รัฐธรรมนูญ²⁵ โดยได้มีการนำกฎหมายฉบับนี้มาเป็นเครื่องมือในการปราบปรามผู้ที่มีแนวความคิดเห็นไม่ตรงกับรัฐบาล โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติยกเลิกพระราช บัญญัติจัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2481

4.3 พระราชบัญญัติมอบอำนาจให้รัฐบาลในภาวะคับขัน พ.ศ. 2484

กฎหมายฉบับนี้ได้ประกาศใช้ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ บังคับในภาวะคับขันโดยการมอบอำนาจบางประการให้รัฐบาลปฏิบัติในภาวะคับขัน ซึ่งได้รับการ วิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการให้รัฐบาลมีอำนาจเผด็จการ เพราะพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้อำนาจ รัฐบาลตราพระราชกฤษฎีกาออกใช้เป็นกฎหมายได้อย่างกว้างขวาง เช่น ตราพระราชกฤษฎีกา เพื่อกำหนดให้ปฏิบัติการบางอย่าง เพื่อประโยชน์แห่งความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวของ ชาติ เป็นต้น ซึ่งถ้ามีการฝ่าฝืนข้อกำหนดของพระราชกฤษฎีกามีโทษอย่างสูงถึงประหารชีวิต²⁶

4.4 พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. 2488

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติขึ้นหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในสมัยรัฐบาล พลเรือเอกนายท้าว บุญเกตุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่นำ ประเทศไทยเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สองและแพ้สงคราม โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ว่า

“การกระทำใด ๆ อันบุคคลได้กระทำไม่ว่าในฐานะเป็นตัวการหรือผู้สมรู้ต้องตามที่ บัญญัติไว้ต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงครามและผู้กระทำเป็นอาชญากรรมสงคราม ทั้งนี้ ไม่ว่า การกระทำนั้นจะได้กระทำก่อนหรือหลังใช้พระราชบัญญัตินี้....”

ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายย้อนหลังเพื่อลงโทษบุคคล แต่ศาลฎีกาได้ตัดสินไว้ใน

²⁵ เสน่ห์ จามริก, การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 141.

²⁶ จรัญ โฆษณานันท์, กฎหมายกับสิทธิเสรีภาพในสังคมไทย เส้นขนานจาก 2475 ถึง ปัจจุบัน, หน้า 65.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1/2489 ว่า

“พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. 2488 เฉพาะที่บัญญัติลงโทษการกระทำก่อนใช้พระราชบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2475) มาตรา 14 และเป็นผลให้บทบัญญัติส่วนดังกล่าวเป็นโมฆะ...”²⁷

อย่างไรก็ตามเจตนารมณ์ของการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยแท้จริงแล้วรัฐบาลของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้ออกพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องถูกดำเนินคดีโดยศาลพิเศษของฝ่ายสัมพันธมิตร²⁸ เพราะในรายชื่ออาชญากรรมสงครามของฝ่ายสัมพันธมิตรมีรายชื่อของจอมพล ป. พิบูลสงคราม รวมอยู่ด้วย รัฐบาลจึงเร่งออกกฎหมายดังกล่าวออกมาเพื่อให้ศาลไทยมีอำนาจพิจารณาคดีดังกล่าวเอง เพราะในการกระทำครั้งเดียวบุคคลจะถูกลงโทษหลายครั้งไม่ได้

สรุป จะเห็นได้ว่ากฎหมายตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาที่ไม่ชอบธรรม เพราะเป็นการตัดสินสิทธิเสรีภาพประชาชนและเป็นการใช้อำนาจโดยพลการและรุนแรงโดยอาศัยความชอบธรรมของกฎหมาย ซึ่งนับเป็นรอยต่างที่ไม่อาจปฏิเสธได้ในประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญของประเทศไทย ซึ่งการออกกฎหมายอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเช่นนี้ นายจรัญ โฆษณานันท์ ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า

“ดูเหมือนคณะกรรมการจะมองออกถึงบทบาทการเป็นที่พึ่งสุดท้ายของศาลยุติธรรมด้วยเหตุนี้ กฎหมายหลาย ๆ ฉบับที่คณะกรรมการออกมาโดยมิชอบ ซึ่งจำกัดสิทธิเสรีภาพบุคคล อาทิ กฎหมายจัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญหรือกฎหมายจัดตั้งศาลพิเศษฉบับต่าง ๆ จึงหลีกเลี่ยงการให้นำคดีความผิดตามกฎหมายดังกล่าวขึ้นพิจารณาในศาลธรรมดา แต่ให้คณะกรรมการหรือศาลพิเศษซึ่งตนจัดตั้งขึ้นเป็นผู้พิจารณาพิพากษาแทน ในภาวะดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่ฝ่ายบริหารเข้าแทรกแซงและใช้อำนาจตุลาการแทนศาลยุติธรรมอย่างไม่เป็นธรรม”²⁹

เมื่อพิจารณาการรับรองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 จะเห็นได้ว่า ความหมายและสถานภาพของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจัดอยู่ในลักษณะที่รัฐเป็นผู้กำหนดขอบเขตและเงื่อนไขของสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และเป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพอย่างกว้าง ๆ “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย” กล่าวคือ

²⁷ โภคิน พลกุล, “รัฐธรรมนูญไทยกับหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย,” วารสารนิติศาสตร์ 14 (มีนาคม 2527), หน้า 109.

²⁸ ทักษิณ เจริญเจริญ, การเมืองระบบพหุชนูปถัมภ์แบบเผด็จการ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2526), หน้า 13.

²⁹ จรัญ โฆษณานันท์, กฎหมายกับสิทธิเสรีภาพในสังคมไทย เส้นขนานจาก 2475 ถึงปัจจุบัน, หน้า 89.

สิทธิและเสรีภาพของประชาชนย่อมได้รับการรับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แต่สามารถมีกฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ เป็นผลให้ในระหว่างที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการออกกฎหมายหลายฉบับที่เป็นการขัดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน สิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจึงเป็นความคุ้มครองตามนามธรรมเท่านั้น และมีข้อสังเกตว่ากฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นนี้ นอกจากจะขัดกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนแล้วยังแสดงให้เห็นว่าการตรากฎหมายดังกล่าวเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของผู้มีอำนาจในขณะนั้นเพื่อกำจัดผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองที่เป็นปรปักษ์กับฝ่ายตน โดยมาตรการส่วนใหญ่ตามกฎหมายที่กล่าวมานั้นมักจะให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลเป็นอันมาก อันแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของฝ่ายบริหารในการควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติและความร่วมมือกันของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารในการที่พยายามรักษาอำนาจทางการเมืองของพวกเขาไว้ อันเป็นการอาศัยช่องว่างของกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการใช้อำนาจโดยพลการของตน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย